

## A parasztság

Az állami statisztikai hivatal adatai szerint Csehszlovákiában az 1930-as népszámláláskor 691.923 magyar élt, ezek közül Szlovákiában 373.783, Kárpátalján 67.000 foglalkozik östermeléssel.<sup>1</sup> *Az összmagyarság 64%-a tehát földből él.* Elég, ha erre az arányszámra egy pillantást vetünk, hogy tisztában legyünk a parasztrétegnek az egész magyarság életét érintő fontosságával. Jelentőségében azonban még csak nyer ez a szám, ha tudjuk, hogy a magyar nyelvterületen helyenként a magyar népesség 75—80%-a foglalkozik östermeléssel. Ezekután érthető, hogy az államfordulat óta a legnagyobb változás, amely a csekszlovákiai magyarságot érte, tulajdonképpen *a földbirtokreform volt.*

A földbirtokreform hatalmas magyar tömegeket érintett. Érintette elsősorban azokat, akiknek birtokát fölosztották s azokat, akik ennek következtében kenyerüket veszítették. — A birtokosok közül számbelileg keveset érintett a földosztás, — a magyar történelmi osztály nagybirtokos tagjait, — annál több mezőgazdasági munkás és cseléd vált kenyértelessé a földbirtokreform révén. Vagy 4.500—5.000 állandó gazdasági alkalmazott (gazdatiszt, ispán, gazda, kocsis, béres, tehenes, cseléd stb.) és mintegy 45—50.000 magyar földmunkás veszítette el állását, mikor a nagybirtokok megszűntek. Ez a hatalmas szám még ijesztőbb lesz, ha számolunk a munkájukat veszítették családtagjaival is, mert akkor e számok háromszorosát vehetjük. A mezőgazdasági tisztviselők és munkások legnagyobb-részt munka nélkül maradtak s a cselédek és [munkások — különösen a Csallóközből — tömegesen keresték fel a közeli nagyobb városokat: Pozsonyt és Komáromot s e városok munkanélküli tömegeit szaporították. Másik részük Szlovákia keleti felében állandóan vándorol, munkát keres és koldul, s csak ritkán tud időről-időre elhelyezkedni, Volt idő, amikor vasút- és útépitkezéseknél alkalmazták őket, ma azonban már az állami munkákhoz magyar vidéken is inkább távolról hoznak csehszlovák munkásokat. Az a kevés pedig, aki munkát kap, szintén csak ideig-óráig nyer alkalmazást, mert hogy a huzamosabb alkalmazás törvényes jogokhoz ne juttassa őket, néhányhónapi munka után többnyire hosszabb időre »szabadságolják« e szerencsétleneket. — Hogy a földbirtokreform következtében oly sok magyar vált kenyértelessé, annak részben magunk vagyunk

<sup>1</sup> A szlovákiai östermelők közül 53.143 önálló mező- és erdőgazda. Ezeknek családtagjai 210.000 lelket jelentenek. Továbbá 110.000 a mezőgazdasági alkalmazottak száma. Ebből 19.000 gazdasági munkás, 40.000 napszámos, 1200 háztartási cseléd, 441 a gazdasági hivatalnok és 48.000 a mezőgazdasági alkalmazottak családtagjainak a száma. A kárpátaljai 67.000 magyar östermelő közül 10.236 önálló gazda. A családtagok száma 40.000, míg a: mezőgazdaságnál alkalmazottak száma 10.000, éhből 3000 gazdasági munkás 6000 napszámos, 250 háztartási cseléd, 97 gazdasági hivatalnok és 9300 a mezőgazdasági alkalmazottak családtagjainak a száma. (V. ö. A statisztika tükrében e. cikkünket.)

okai. A földosztás idején az itteni magyar politikai felfogás ugyanis helytelennek tartotta, hogy a magyarság a földigénylők közt legyen. Ma már tudjuk, hogy ez a magatartás nem volt helyes, de az akkori állásfoglalás viszont lélektanilag sokban magyarázható.

A földbirtokreformnak a magyarságra nézve mégis volt néhány előnyösebb következménye. Így az egyik, hogy a Pozsonyt előntő magyar munkanélküliek a város magyarságának a számát emelték, vagy a másik, hogy az esetleg elköltöző idegen telepesek földjét magyar parasztok vették meg, akik földállományukat így végül mégis csak növelték, ami nem következett volna be még ilyen kerülő úton sem, ha a nagybirtok érintetlen marad. Más lett volna a helyzet természetesen, ha a háború előtt a magyarság hajtja végre a földbirtokreformot...

A földbirtokreform azonban nemcsak azoknak a magyaroknak volt kárára, akiket (mint a földjüktől megfosztott földbirtokosokat, vagy állásukat veszített gazdasági alkalmazottakat) közvetlenül ért, de kárára volt az itteni egész magyar etnikumnak is. — Hantos László kitűnő fiatal közgazdászunk írja a földbirtokreformról: Csehszlovákiában összesen 1730 földbirtokot sajátítottak ki 3,963.658 hektárnyi terjedelemben, ennek 40%-a, tehát 1,614.658 hektár (944 birtok) Szlovákia és Kárpátalja területére esett. Szlovákia magyarlakta területein összesen 130.280 hektár területű földbirtokot (nagy részt szántóföldet) sajátítottak ki. Ebből magyar igénylők csupán 26.863 hektárt, vagyis alig 20%-ot kaptak és ebből is 6736 hektárt mint bérletet. 103.417 hektárnyi földbirtokot más nemzetiségűek kaptak magyar nyelvterületen, *tehát a magyar területen felosztott földbirtokoknak több mint 80%-a idegen kézre került.* Ha 17%-os szlovákiai számarányunknak megfelelően részesültünk volna a földreform földosztásában, akkor Szlovákiában és Kárpátalján összesen 274.487 hektár terület illett volna meg bennünket a kisajátított 1.614.658 hektár földterületből. Ha pedig csupán a magyar nyelvterületen vesszük az általános szlovákiai arányt, akkor is 40.803 hektár illett volna meg bennünket a 26.863 helyett. Ha a földreform célja ugyanaz lett volna, mint a történelmi országokban, tehát a belső telepítés, azaz a birtoktesten vagy közvetlen közelében élő földmívesek között osztották volna fel a kisajátított földet, akkor a magyarságot a magyar nyelvterületen kisajátított 130.280 hektárnyi összes kisajátított szántóföld illette volna meg. *Szlovákiában azonban 94 új kolónia létesült, tehát nálunk külső telepítés folyt, a 94 új kolónia közül 64, tehát a kolóniák hétharmada a magyarság testébe ékelődött.* 2271 idegen telepes közül 1746, vagyis 77% került magyarlakta területre, ami néprajzi térképünket erősen befolyásolja. — A földreform másik hiányossága magyar szempontból az, hogy a magyar vidéken a nincsteléneknek aránytalanul kevesebb földet juttattak, mint ahogy ez a történelmi országokban történt és

<sup>2</sup> Az Új Élet 1937 októberi számában.

amint arra nálunk is szükség lett volna. A statisztikai hivatal az 1932. évben kiadott földstatisztikai adatai szerint az országban a kisebb parcellatulajdonosok a lefoglalt terület 72% -át kapták átlagosan ugyanakkor, amikor például a Csallóközben csak *a felosztott föld 20'12%-a került kiseberek kezébe. A többi megint középbirto*kká vált új tulajdonosok, a maradékbirtokosok kezében. A földreform során még 151.000 hektárnyi szántóföld nem került felosztásra. Ez még vagy állami kezelésben van, vagy bérbe van adva. Nemrég már szó volt arról, hogy sor kerül a földreform revíziójára és a fel nem osztott területek felosztására és így még van reményünk arra, ha sok nem is, hogy a szlovákiai magyarság kárpótlást kap ebből, részben a múltban elszenvedett óriási veszteségéért.

A földbirtokreformnak azonban még más káros hatása is van. *Sok legelő került parcellázásra s ennek következtében az állatállományban is változás állt be.* Machnyik Andor, a kiváló agrár- és szociálpolitikai szakértő szerint<sup>3</sup> az egyoldalú, szinte túlzásba vitt gabonatermelés az utolsó időszakban mind nagyobb területeket foglalt el, míg a mezőgazdasági termelés biztos menetét kedvezően befolyásoló szántóföldi szálastakarmánytermelés, a rét- és legelőterületekhez hasonlóan, nagymértékű visszafejlődést mutat. Így a csallóközi feldarabolt mezőgazdasági nagyüzemekben oly hirtelenül felszállt növénytermelési belterjességgel szemben az állatállománynak úgy számra, mint minőségre nézve nagyfokú süllyedése képezi üzemtani szempontból a csehszlovák földbirtokreform egyik legsúlyosabb, nagykarú következményét. Machnyik adatai szerint a Csallóközben az 1910. évi állapothoz viszonyítva 1930-ban 100 hektár szántóföldre vonatkoztatva a lovak száma 13'56%-kal emelkedett, a sertések száma 1815 százalékkal és a kecskék száma 86% -kai. Ezzel szemben a juhok száma csökkent 68.14%-kal s a szarvasmarháké 10.17%-kal, ami a Csallóköz egész területére abszolút számokban 8282 darabot jelent. A szarvasmarhaállomány csökkenése maga után vonja a mezőgazdasági üzem megrendülését, ami azután az egész termelés visszafejlődését idézi elő. A mezőgazdasági termelés visszaesése pedig végeredményben a földművelők és velük az egész nép anyagi, testi, szellemi és erkölcsi romlását és pusztulását vonja maga után.

A csehszlovákiai magyar paraszt helyzetét súlyosbítja az a tény, hogy a kisbirtoktípusok, amelyek a magyar parasztság kezén vannak (tehát a 10 hektáron aluli kisbirtokok, amelyek különben Szlovákia birtokállományának 80%-át képezik) *nagymértékben eladósodottak.* Parasztságunknak mintegy 70%-a van eladósodva s az eladósodottság foka 80%-ig is felmegy, mert a földeket hektáronként 2.000—10.000 koronáig is megterhelték. *Így a magyar gazdáknak körülbelül csak 15%-a adósságmentes és 15%-ának van megtakarított pénze vagy bankbetéje.* — Az eladósodottságnak az általános kelet-

<sup>3</sup> Dr. Machnyik Andor: Csallóköz, Komárom 1935. A szerző kiadása.

középeurópai okokon kívül egyéb okai is vannak. *Az egyik az, hogy a magyar gazda tengeritermelésen kívül elsősorban gabonatermeléssel foglalkozik.* A dohány-, cukorrépa- és paprikatermelés szigorúan kontingentálva van a magyar vidékeken s a kontingensek kiadásánál nem egyszer politikai szempontok érvényesülnek. Ezenkívül a bortermelés a boradó magasságának következtében nem jövedelmező. — Mindehhez még hozzá kell tennünk, hogy a magyar gazdatársadalom a kormány részéről nem részesedik aránylagos támogatásban. A magyar gazda e támogatás hiányában terményeit nem tudja gyárilag feldolgozni. A magyarlakta részeken továbbá nagyon kevés meliorizációs munka folyik: alagsövezés, csatornázás, folyószabályozás csak elvétve teszi könnyebbé a magyar gazda életét. — *Az eladósodottság másik oka az, hogy a magyar gazdatársadalom a gazdasági konjunktúra ideje alatt beruházkodott,* s ami akkor nagyon könnyen ment, kölcsönöket is felvett. Házat épített, mezőgazdasági gépeket vásárolt. Az 1930-ban bekövetkezett gazdasági krízis idején aztán, amikor a gazdasági terményárak és az állatarak lezuhantak, a gazdatársadalom nemhogy adósságát nem tudta törleszteni, de még kamatait és adóját sem tudta megfizetni. — A gazdatársadalom eladósodottsága olyan katasztrofális méreteket öltött, hogy a kormány is igyekezett a gazdákon segíteni s kiadta az 1936. évi április 1-én kelt 76-os számú kormányrendeletet, amely a mezőgazdasági kényszeregyességről szól. Hibája azonban ennek a rendeletnek, hogy csakis olyan birtok eshetik kényszeregyesség alá, amely 80%-ig adósodott el. További hibája, hogy a kiegyezéshez a hitelezők többségének a hozzájárulását írja elő. A kényszeregyességek technikai lebonyolítása is nagyon nehézkes, mert kevés szakbíró és szakreferens intézi a kényszeregyességek ügyeit. — A magyar gazdák közül különben — talán tájékozatlanságuk miatt — sokan még a rendeletben rejlő lehetőségeket sem használták ki. — A gazdák helyzetén a *gabonamonopólium* is keveset változtatott, mert igaz ugyan, hogy a gabonamonopólium megvédi a gazdákat a gabonaszpekulációval szemben, óriási hibája viszont, hogy rendelkezésére a szlovákiai gabonának is a prágai fuvarparitáshoz kell alkalmazkodnia.

A földreform több oldalon érzékenyen érintette a magyar földműveseket. Veszteség érte már őket a földek szétosztásánál, ahol egyrészt hatalmas tömegek lettek munkanélkülivé, másrészt kevesebbet kaptak, mint amennyi megillette volna őket. Kellő állami támogatásban nem részesülnek, a földosztás következtében csökkent állatállományuk s hanyatlott; földjük termőképessége. A telepítéssel végül pedig nagy területek összefüggő magyar etnikuma bomlott meg. Ha azt vizsgáljuk ezután, hogy a magyarság súlyos helyzetében miként igyekezett megtartani életét, hogyan igyekezett egyesült erővel megerősíteni állásait, elsősorban azt kell megvizsgálnunk, *hogy mit tett a szövetkezés terén, mert a szövetkezeti tömörülés a leghatásosabb védekezés a gazdasági alapot veszélyeztető erőkkkel szemben.*

Ha a csehszlovákiai magyarság helyzetével foglalkozunk, mindig határvonalat kell húznunk a nyugati és a keleti magyarság között. Nyugaton közel egymáshoz több város fekszik, ezek egymással kapcsolatban vannak s intelligenciájuk a magyarság közéletében inkább vesz részt, mint keleten. Nyugaton éppen ezért előrehaladottabb a magyarság szervezettsége s a szövetkezeti eszme is jobban tudott tért hódítani. Míg nyugaton, a *galántai Hanza* körzetében majdnem minden magyar faluban van legalábbis fogyasztási szövetkezet, addig keleten még alig épült ki a szövetkezeti hálózat. A 310 magyar szövetkezet közül 180 a Hanzánál szerzi be áruszükségletét.<sup>4</sup> Kár, hogy a Hanza eddig csak fogyasztási szövetkezéssel foglalkozott, s hogy az értékesítő szövetkezeti mazgalmat anég nem építette ki. Sajnálhatjuk még, hogy nem terjed kelet felé. — *A keleti* magyar szövetkezetek a NUPOD (Nákupná Centrála Pótra vnych Drustiev — Fogyasztási Szövetkezetek Bevásárlási Központja) pozsonyi áruközpointhoz tartoznak. Hitelszövetkezeteink száma 150-re tehető. Fejlődésüket megakadályozta a 44/933. számú törvény, amely megtiltotta a pénzüintézetek szervezését. Van ezenkívül 6 szeszfőző-, 12 tej- és 15 más, különböző típusú szövetkezetünk. — Volt még egy földbérlo szövetkezetünk is, ez azonban megszűnt. — *Kárpátalján* mintegy 70 magyar szövetkezet van, amelyek az ungvári ellenőrző és áruellátó központhoz tartoznak. — A szövetkezetek kiépülésének az objektív okokon kívül akadálya az is, hogy társadalmunk nincsen előkészítve a szövetkezésre. A szövetkezeti eszme csak úgy terjedhet, ha akadnak hivatásos szakemberek, vagy kiváló faluvezetők — akár az értelmiség, akár a gazdatársadalom köréből, — akik a népet meg tudják nyerni a szövetkezésnek, s támogatással, tanácsokkal segítségükre vannak. Nyugaton a Hanza körzetében a szövetkezet szakemberei könnyítik meg a szövetkezést. Kelet felé viszont a véletlenre van bízva a szövetkezés ügye, hogy van-e a faluban tanító, vagy más, szervezésre és vezetésre képes ember, aki a szövetkezést előmozdítja és vezeti.

Népünk gazdasági állapota nagy mértékben függ a gazdák mezőgazdasági szakképzettségétől is. A szakkiképzés szerveit két csoportba oszthatjuk. Az első csoportba tartoznak a gazdasági szakiskolák, a második csoportba pedig a gazdasági egyesületek. — *Az iskolai* szakoktatás helyzete a következő: Magyar nyelvű szakoktatást két intézetben nyerhet népünk, és pedig a komáromi kétéves állami csehszlovák földművesiskola és a rimaszombati egyéves állami csehszlovák mezőgazdasági szakiskola magyarnyelvű tagozatain. Komáromban két osztályban évente 40—50, Rimaszombatban egy osztályban évente 30—40 magyar gazdaifjú nyer alsófokú gazdasági szakoktatást. — De vegyük figyelembe, hogy míg 3,354.965 csehszlovák nemzetiségű földműves 205 mezőgazdasági iskolával bír s így 16.365 csehszlovák nemzetiségű főimívelőre jut egy szakiskola, továbbá,

<sup>4</sup> A szövetkezetekre vonatkozólag v. ö. »A gazdasági életünk húsz éve« c. fejezetünket. 80. oldal.

hogy míg a németeknek 52 szakiskolája van, vagyis 14.314 német földművesre jut egy mezőgazdasági szakiskola, ugyanakkor 440.000 csehszlovákiai magyar földművesnek csak két iskolája van, vagyis *220.000 magyar földművesre mindössze egy iskola jut!* A népiskolák mellett a 920/75. számú törvény szerint államsegélyes továbbképző tanfolyamok is szervezhetők. Szlovákiában és Kárpátalján összesen 60—65-re lenne igényünk, ehelyett azonban jelenleg csak 31 ilyen tanfolyamunk van. A megszervezés útjába két akadály áll. Az egyik, hogy a falusi nép nem ismeri ezeknek az iskoláknak, illetve tanfolyamoknak a hasznát s így felállítását nem is kezdeményezi; a másik ok, hogy nincs elég szakoktatónk. A mezőgazdasági szakokat a tanítók ugyanis csakis külön tanfolyamok elvégzésével nyert képesítés birtokában taníthatják s a tanfolyam elvégzése a tanítókra súlyos terheket ró.

Ilyen körülmények mellett *a gazdasági egyesületekre* hárul a feladat, hogy népünk mezőgazdasági műveltségét ápolják s az érdeklődést a szakiskolák iránt felkeltsék. Gazdasági egyesületünk — tájrések szerint — nyolc van. Ezek: a Nyugatszlovákiai Gazdasági Egyesület Galánta székhellyel, a Nyitravölgyi G. E. Érsekújvár, a Garamvölgyi G. E. Léva, a Középszlovákiai G. E. Losonc, a Sajóvölgyi G. E. Tornaija, a Csallóközi G. E. Dunaszerdahely, a Bódvavölgyi G. E. Szqpsi és végül a Bodrogközi G. E. Királyhelmecek székhellyel alakultak meg s az egész magyarlakta vidéket behálózzák s egységes központi igazgatással működnek. Az egyesületeknek mintegy 7000 tagjuk van s lapjuk a havonta 24 oldalon megjelenő *Gazdák Lapja*. Az egyesületeik vidékenként kéthetes tanfolyamokat rendeznek. Egy-egy egyesület telenként 10—12 tanfolyamot, a nyolc, tehát összesen 80—90 tanfolyamot rendez. Egy tanfolyam résztvevőinek számát 30-ra tehetjük, így télen át 2400—2700 fiatal gazda nyerhet kiképzést.

A csehszlovákiai magyar népművelő egyesületek, természetesen, kapcsolatot tartanak fenn a gazdasági egyesületekkel s egymást támogatva végzik munkájukat. Nyugaton és Gömörben a gazdasági egyesületek már eddig is szép munkát végeztek, keleten azonban ezek is csak lassan bontakoznak ki. A gazdatársadalom egyesületei közé sorolhatjuk még a méhész-, gyümölcstermelő- és bortermező egyesületeket is, amelyeknek szervezetei lassan-lassan 9 magyar nyelvterületet mégis csak behálózzák.

A magyar parasztságot lelkének mélyén nyugvó ősi népi tartalma teszi magyarra s már pusztá létével, *öntudatlan* magyarságával a nemzet egyik pillére. De azt, ami a magyar parasztot magyarrá teszi, a nemzet sztatikai tartalmának nevezhetjük. Olyan az, mint az el nem mozdítható termékeny föld. Nélküle semmi sincs. A nemzet életének mindennapi, dinamikus megnyilatkozásaiban viszont csak akkor van valóban jelentősége az alsó réteg kincseinek,

ha azok *tudatosak*. Sajnos, az öntudatosan magyar parasztnak száma nem túl magas és annál többen vannak azok, akikbe csak a magyarság sztatikai jeleit találjuk meg. A magyar paraszt azért nem bír nemzeti öntudattal, mert nincs nemzeti műveltsége, nincs történelmi tudata. A háborúelőtti népoktatás se adta meg népünknek a történelmi tudatot, még történelmi tudást sem adott. Van ugyan történelmünknek néhány kedvenc alakja, ezeket őrzi, tiszteli és szereti a falusi nép is: ilyenek Hunyady János, Mátyás király, Rákóczi és Kossuth, de ezek a nagyok sem jelentenek mást a nép előtt, mint legendás, nagyszerű hősöket, akik nem különböznek meséik csodás alakjaitól. De ha a magyar nemzet történetét ösmerné is a magyar paraszt, vájjon saját történetét ismerné-e s vájjon közelebb vonná-e nemzetéhez az a tudat, hogy ő évszázadokon keresztül a nemzetből kidaszított jogtalan pária volt.

Van ugyan lelkesedés népünkben, amit a nemzeti öntudattal könnyű összetéveszteni és ami sokszor hozott már össze tömegeket a magyar ügy mellé, de az még nem nemzeti öntudat, ami lelkesítő szónoklatok hallatára bennük kél és megmozgatja őket. Érzelmi hullámzások<sup>1</sup> azok csupán s nem alkalmasak arra, hogy kitartó, közös cselekvésre ösztökéljenek. Politikai megnyilatkozásnál sokszor tömegeket állít az érzelmi fellángolás a magyar felfogás mellé, de tudjuk azt is, hogy például egy falu népének a fele beiratkozott az agrárpártba, vagy a kommunisták közé (éppen a leggazdagabbak) csak azért, mert összekülönbözvén valamin a pappal, nem akartak tovább ahhoz a párthoz tartozni, amelyhez a pap is tartozik. S nemcsak a *politika* tudja ellentétes táborokra bontani a magyar népet; a *felekezeti* egyenetlenség is sok esetben képes háttérbe szorítani a nemzeti szempontot, hogy a viszálykodás legyen úrrá az összetartozás tudata helyett. A példák azt mutatják, hogy népünk nemzeti öntudata, sajnos, fejletlen. De nem is lehet nemzeti öntudata. Mert műveletlen, útját megtalálni nem tudó egyedek halmaza, nincsen szerve, amelyben vágya, akarata megnyilvánulhatna, nincsen olyan! közület sem, amelyben magát otthon érezhetné. Innen van az is, hogy a magyarság pártját oly könnyen ott hagyta. Népünknek nemzeti öntudatot kell adni. Népművelő szervekre és népművelő szakemberekre van szükségünk.

Sajnos, az iskola nem tölti be ezt a népművelő szerepet. Tapasztalatok szerint, különösen a középiskolai és főiskolai oktatás mai szelleméből nem sok haszon hárul a falura: előttünk van számos példa, hogy az értelmiségi pályákra kikerült paraszti származású egyének, mihelyst kiművelődtek, eltávolodtak a falutól, nemcsak fizikailag, de — lelkiileg és szellemileg. Rejtegetik származásukat és a falu népével többnyire meg is tagadják a közösséget. De különben is a szorosan vett földműves társadalom soraiból aránylag nagyon kevesen mennek értelmiségi pályára. A csehszlovákiai magyar nemzetiségű népiskolások, középiskolások és főiskolások közül mintegy kilencven százalék a népiskolákat látogatta. Ez a

szám azt mutatja, hogy faluról kevesen mennek intellektuális pályára. Az égetően szükséges népművelésnek tehát *az iskolán kívül* kell elérnie a magyar nép széles rétegeit.

Az egyik ilyen népművelő a *Szlovákiai Katolikus Ifjúsági Egyesület (SzKIE)*, amely a Katolikus Actio szervezete. Egyházmegyei és járási moderátorságok vezetésével folyik a SzKIE munkája. Külön férfi és női szakosztályai vannak. 1937-ben 223 fiú- és 99 leányszervezete, összesen tehát 322 helyi csoportja volt a SzKIE-nek 225 községben. Tagjainak létszáma póttagokkal együtt 12.512. A SzKIE magyar kultúrmunkája a katolikus magyar ifjúság körében elsőrendű fontosságú. Munkája jól átgondolt terv szerint folyik s valláserkölcsi nevelése mellett a magyar nemzeti műveltség terjesztője. A szlovákiai és kárpátaljai magyarság Összefogó, nagy kultúrszervei pedig a *Szlovákiai Magyar Kultur Egylet (SzMKE)* és a *Podkarpatskaruszi Magyar Kultur Egylet (PRMKE)*. A SzMKE-nek ezidő szerint 182 helyi csoportja van, tehát az összes számbajöhető helységeknek mintegy 25 százalékában alakult meg. A PRMKE-nek 56 helyi csoportja van.<sup>5</sup> A SzMKE és PRMKE a magyar életben egyedülálló működést fejtenek ki s valóban a falusi magyarság egyesületei. A helyi szervezetek élén sok esetben gazdák állnak s az egyesületi életbe az egész falusi társadalmat bevonják. Tapasztalatunk<sup>1</sup> szerint ifjúsági magyar népünk könnyen bevonható kultúregyesületeink munkájába, mert műveletlensége mellett telítve van tudásvágygal. Olvas, tanul s áldozatot is hoz egyesületéért. Az egyesületek hatását már érezzük. Sok olyan falunk van, amelyben a népművelő munka évek óta szünetelt, a népet nem tartotta össze semmi s most a SzMKE-ben és a PRMKE-ben együtt vannak a falu öregjei és fiataljai egyaránt.

Törekvésünk, hogy a parasztságban rejlő sok képességet kibontakozásra bírjuk. A falusi élet sokoldalúsága a parasztot amúgy is beállítja a dinamikus életbe. A községi képviselőtestületek, az úrbéres közösségek, a presbitériumok, iskolaszékek, a falusi közmunkák, mind a falu népének közéleti tevékenységét kívánják, s gyakran akad soraikban olyan férfi, aki önálló utakon indul el: szövetkezetet, kultúregyesületet alakít s azt vezeti, szervez, könyvel, üzletet köt, s emellett ott van minden faluban az önállóan meliorizáló, házépítő, állatszакértő és orvosló, mesterkedő parasztemberek egész sora. Őket kell továbbképezni és megfelelő szervezetekben munkába állítani, mindegyiket a saját falujában, hogy a helyzetet ismerő, otthonukban élő emberek irányításával, bévülről induljon meg az átalakító folyamat.

Csak így építhetjük ki az új szellemű magyar értelmiséggel karöltve közművelődési, gazdasági és társadalmi szervezeteinket, amelyek a magyar nép szellemi, gazdasági és politikai érvényesükét mozdítják majd elő, s a különszakadt parasztokat parasztsággá, a népet pedig öntudatos nemzetté emelik.

*Haltenberger Ince.*

<sup>B</sup> A SzMKE-re és PEMKE-re vonatkozólag v. ö. »Kulturális szervezkedésünk története« című cikkünket. 93. oldal.